

รายงานการประชุมพิจารณารายงานผลการศึกษา
การจัดเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นภาคีพิธีสารบาเซล ครั้งที่ 3 (รายงานฉบับกลาง)
วันพุธที่ 21 พฤษภาคม 2551
ห้องประชุม 205 ชั้น 2 กรมควบคุมมลพิษ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางปราณี พันธุมสินชัย	ทำหน้าที่ประธานผู้ทรงคุณวุฒิในคณะอนุกรรมการ อนุสัญญาบาเซล
2. นางสาวอลิษา ชอบอิสระ เจ้าหน้าที่การทูต 4	ผู้แทนกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
3. นายธีรเดช ลิขิตตระกูลวงศ์ นิติกร 6ว	ผู้แทนสำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ
4. นางสาวสรินยา ลิ้มวณิชสินธุ์ นิติกร 4	ผู้แทนสำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ
5. นางนภาพร แดดภู ผู้อำนวยการส่วนคดีปกครอง	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริม การประกอบธุรกิจประกันภัย
6. นายรัชชชัย ชูดาว นิติกร 5	ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
7. ดร.อรรคเจตต์ อภิขจรศิลป์	ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
8. นางสาวจิรายุ วราภรณ์ อนุกรรมการประกันภัยเบ็ดเตล็ด	ผู้แทนสมาคมประกันวินาศภัย
9. นายเฉลิมศักดิ์ กาญจนวรินทร์ ที่ปรึกษาสมาคมด้านสินค้าอันตราย	ผู้แทนสมาคมผู้รับจัดการขนส่งสินค้าระหว่าง ประเทศ
10. นางสุณี ปิยะพันธุ์พงศ์ ผู้อำนวยการสำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย	กรมควบคุมมลพิษ
11. นางสาวธีราพร วิริวุฒิก ผู้อำนวยการส่วนของเสียอันตราย	ประธานกรรมการกำกับดูแลการ ปฏิบัติงานของที่ปรึกษา
12. นางสาวนวนุช ทองแป้น นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 6ว	กรรมการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของที่ปรึกษา
13. นางสาวมกรา ทัพพูน นักวิชาการสิ่งแวดล้อม 5	กรรมการกำกับดูแลการปฏิบัติงานของที่ปรึกษา
14. ดร.คณินิจ ศรีบัวเอี่ยม ที่ปรึกษา	ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา
15. ดร.จันทร์ภา ทองคำภา ที่ปรึกษา	ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา
16. ดร.ชโลธร แก่นสันติสุขมงคล ที่ปรึกษา	ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา

17. นายอุดมศักดิ์ สิทธิพงษ์ ที่ปรึกษา	ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา
18. นายธีระวุฒิ เต็มสิริวัฒนกุล ที่ปรึกษา	ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา

เริ่มประชุมเวลา 14.00 น.

วาระที่ 1 เรื่องประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

นางปราณี พันธมสินชัย ประธานการประชุม แจ้งว่าเนื่องจากติดภารกิจสำคัญที่จำเป็นต้องเข้าร่วมประชุมอื่น จึงมอบหมายให้นางสุณี ปิยะพันธุ์พงศ์ ผู้อำนวยการสำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย ทำหน้าที่ประธานในการประชุมครั้งนี้แทน นอกจากนี้ นางปราณีฯ ให้ข้อสังเกตในเบื้องต้นว่าเนื่องจากผลการศึกษาในรายงานฉบับกลางพบว่ายังไม่สามารถกำหนดท่าทีของประเทศไทยในการเข้าร่วมเป็นภาคีพิธีสารบาเซลหรือไม่ ทำให้ไม่สามารถพิจารณาจัดทำร่างกฎหมายได้ ดังนั้น ในการประชุมรับฟังความคิดเห็นที่จะจัดให้มีขึ้น จึงไม่สามารถรับฟังความเห็นในประเด็นด้านกฎหมายมาประกอบการพิจารณาได้

มติที่ประชุม รับทราบ

วาระที่ 2 เรื่องเพื่อทราบ ไม่มี

วาระที่ 3 เรื่องเพื่อพิจารณา

รายงานผลการศึกษากำหนดเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นภาคีพิธีสารบาเซลของประเทศไทย ครั้งที่ 3 (รายงานฉบับกลาง)

ศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รายงานผลการศึกษาของรายงานฉบับกลางโครงการจัดเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นภาคีพิธีสารบาเซลว่าด้วยความรับผิดชอบและการชดเชยความเสียหายเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของของเสียอันตรายและการกำจัด โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ส่วน คือ กฎหมาย สิ่งแวดล้อม และเศรษฐศาสตร์ สรุปได้ดังนี้

1. ประเด็นด้านกฎหมาย แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

1.1 ประเด็นเรื่องคำนิยาม ในระบบกฎหมายของไทย การกำหนดคำนิยามจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายเฉพาะแต่ละเรื่อง เช่น พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 การกำหนดคำนิยามจะครอบคลุมเฉพาะในส่วนของอุตสาหกรรมเท่านั้น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 การกำหนดคำนิยามจะครอบคลุมเฉพาะในส่วนของการของเสีย ซึ่งจะไม่รวมถึงของเสียอันตราย ขณะที่แนวคิดในการกำหนดคำนิยามของระบบกฎหมายของต่างประเทศตลอดจนอนุสัญญาบาเซลและพิธีสารบาเซล จะเป็นการกำหนดคำนิยามในลักษณะที่มีความยืดหยุ่นและครอบคลุม จากข้อแตกต่างดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าลักษณะการออกกฎหมายของไทยเป็นการออกกฎหมายเฉพาะเรื่อง ส่งผลให้กฎหมายต่างๆ ของไทยมีความเฉพาะเจาะจง ขาดความยืดหยุ่นและไม่สามารถบูรณาการร่วมกันได้ รวมถึงส่งผลกระทบต่อกลไกของกฎหมายในเรื่องอื่นๆ ด้วย เช่น ถ้าจะใช้หลักการคุ้มครองของกฎหมายตาม

พระราชบัญญัติส่งเสริมฯ ตามหลักมาตรา 96 คือ เจ้าของแหล่งกำเนิดต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งถ้าพิจารณาจากคำนิยามเจ้าของแหล่งกำเนิดจะรับผิดชอบเฉพาะในส่วนที่คำนิยามของกฎหมายนี้กำหนดเท่านั้น ดังนั้น ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า การแก้ไขคำนิยามในพระราชบัญญัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถทำในลักษณะของการอุดช่องว่างของกฎหมายเฉพาะนั้นๆ เพื่อให้กลไกของกฎหมายแต่ละฉบับสามารถมีผลบังคับใช้ได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.2 ประเด็นเรื่องความรับผิด ตามหลักทฤษฎีความรับผิด ได้แบ่งออกเป็น 2 ทฤษฎี คือ Fault Base และ Strict Liability จากการศึกษาพบว่าในพิธีสารบาเซลกำหนดไว้ ทั้ง 2 ทฤษฎี ในขณะที่หลักกฎหมายของไทยจะปรากฏทั้งสองทฤษฎีในกฎหมายแต่ละฉบับแตกต่างกัน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบด้วยทั้งสองหลักทฤษฎี ส่วนพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ ประกอบด้วยทฤษฎีของ Strict Liability เท่านั้น การนำทฤษฎีนี้มาปรับใช้อาจขัดแย้งกับคำนิยามในกฎหมายฉบับอื่นๆ ได้เช่นกัน ดังนั้นการนำหลักทฤษฎีทั้งสองมาปรับใช้จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ตัวบทกฎหมายไทยที่มีอยู่และปรับแก้ให้สอดคล้องกับพิธีสารบาเซล

ประเด็นเรื่องบุคคลที่ต้องรับผิด พิธีสารบาเซลจะใช้หลักการของ “ผู้ครอบครอง” แต่ขณะที่กฎหมายของไทยมีทั้งผู้ครอบครองและผู้ก่อกำเนิด เช่น พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2535 ความรับผิดได้กำหนดตัวบุคคลไว้ชัดเจนและรวมถึงบุคคลที่ครอบครอง ขณะที่พระราชบัญญัติส่งเสริมฯ จะครอบคลุมเฉพาะผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายเท่านั้น ซึ่งจะขัดแย้งกับพิธีสารบาเซล เพราะผู้ก่อมลพิษอาจจะไม่ใช่ผู้ครอบครอง ตัวอย่างเช่น ตามมาตรา 96 พระราชบัญญัติส่งเสริมฯ ได้กล่าวถึงเจ้าของแหล่งกำเนิดของเสียอันตรายรวมอยู่ด้วย ซึ่งหมายความถึงเฉพาะผู้ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษเท่านั้นแต่ไม่ได้รวมมลพิษที่เป็นของเสียอันตราย ขณะที่มาตรา 63 ของพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายฯ ได้มีการปรับปรุงกฎหมายขึ้นโดยได้หมายรวมถึงผู้ครอบครองของเสียอันตรายตามหลักความรับผิดของผู้ครอบครองและผู้ก่อกำเนิด

1.3 ประเด็นเรื่องประเภทของค่าเสียหายและช้อยกเว้น เนื่องจากหลักกฎหมายของไทยยังขาดการจำแนกความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและการฟื้นฟู ซึ่งปัจจุบันการจำแนกความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมยังคงใช้หลักความเสียหายปกติทั่วไปเท่านั้น คือ ดูความชัดเจนว่ามีอะไรเสียหายบ้าง ในขณะที่ตัวพิธีสารบาเซลจะครอบคลุมถึงค่าใช้จ่ายของความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องจากความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากของเสียอันตรายมักจะเกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์และมีความต่อเนื่องยาวนาน นอกจากนี้ กฎหมายของไทยยังไม่มีกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของค่าเสียหายแต่ละประเภทและการจำกัดวงเงินที่ชัดเจน จึงทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถกำหนดต้นทุนที่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นจากความเสียหายในอนาคตได้ ดังนั้น ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า ควรจะจัดทำกฎหมายใหม่ หรือแก้ไขกฎหมายเดิมโดยการกำหนดความเสียหายขั้นต่ำของแต่ละประเภทเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการบังคับใช้ที่เป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะกล่าวถึงความผูกพันตามสัญญา ซึ่งความรับผิดจะไม่ครอบคลุมความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากมีมูลค่ามหาศาล และตามมาตรา 96 และมาตรา 63 มาตรา 96 ของพระราชบัญญัติส่งเสริมฯ ค่าเสียหายที่ได้รับอาจจะเหมาะสมและเป็นธรรมกับทั้งสองฝ่ายเมื่อมีการปฏิบัติตามแต่เกิดความเสียหายขึ้น ซึ่งจะต้องรับผิดแบบ Strict Liability และจะรวมถึงการประกันภัยด้วย นอกจากนี้ ในหลักกฎหมายไทยยังไม่มีกำหนดหลักการหรือกลไกเกี่ยวกับการประกันภัยว่า จะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างไรระหว่างผู้เอาประกันและผู้รับประกัน ตลอดจนความรับผิดตามกฎหมายประกันภัยจะมีมูลค่าเท่าใดและอย่างไร ดังนั้น ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า ควรกำหนดให้มีกฎหมายใหม่

ขึ้นมารองรับและควรมีกลไกที่ชัดเจนว่า ความสัมพันธ์ของคู่กรณีจะเป็นในลักษณะใด อย่างไร วงเงินเป็นเท่าไร เป็นต้น

1.4 ประเด็นเรื่องอายุความ ตามหลักกฎหมายของไทยจะใช้เวลา 1 ปี นับจากวันที่รู้ว่า มีเหตุการณ์เกิดขึ้นหรือวันที่ได้รับความเสียหาย แต่ไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่ได้รับความเสียหายนั้น แต่ในหลักของพิธีสารบาเซลจะกำหนดไว้ที่ 5 ปี นับแต่วันที่รู้ เพราะจะให้ความสำคัญกับความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะต่อเนื่องยาวนาน ดังนั้น ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า การใช้หลักของพิธีสารบาเซลอายุความจะยืดหยุ่น และศาลจะพิพากษาความเสียหายต่อเนื่องได้อย่างเหมาะสมและยุติธรรม

1.5 ประเด็นเรื่องการยอมรับและบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ดีที่จะมีการบูรณาการงานของศาล เพราะหลักการของพิธีสารบาเซลเป็นการบูรณาการงานศาลเข้าด้วยกันเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน คือสามารถฟ้องร้องคดีที่ได้ก็ได้และนำมาบังคับใช้ในประเทศคู่ภาคีได้อย่างต่อเนื่อง แต่สำหรับประเด็นนี้ที่ปรึกษาให้ข้อสังเกตว่า หากนำหลักการพิธีสารบาเซลมาใช้ในระบบศาลของไทยอาจมีปัญหาเรื่องอำนาจอธิปไตยทางศาลในการพิพากษาคดี ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเสนอให้มีแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในมาตรา 197 ร่วมด้วย

2. ประเด็นด้านเศรษฐศาสตร์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

2.1 ประเด็นเรื่องกลไกความรับผิดชอบที่มีประสิทธิภาพ

ถ้าประเทศไทยมีกลไกความรับผิดชอบและการชดใช้ความเสียหายที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยทุกภาคส่วนร่วมกันรับผิดชอบ เช่น ผู้ผลิตปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยลดการกอมลพิษ ควบคุมการรั่วไหลของของเสียอันตรายให้น้อยลง ผู้ขนส่งเพิ่มความรอบคอบในการประกอบการมากขึ้น และหากความเสียหายเกิดขึ้นผู้เสียหายได้รับการชดใช้ความเสียหายที่เป็นธรรม รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น ทุกภาคส่วนในสังคมและสิ่งแวดล้อมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อย่างไรก็ตาม กลไกความรับผิดชอบและการชดใช้ความเสียหายดังกล่าวย่อมจะทำให้เกิดต้นทุนที่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการตลอดจนภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องจะมีภาระต้นทุนเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้องจัดให้ระบบบำบัดและควบคุมดูแลเพื่อป้องกันผลกระทบเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อราคาของสินค้าและการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรมโดยตรง ผู้บริโภคก็ต้องรับภาระในส่วนของต้นทุนของราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้น ภาครัฐต้องรับภาระต้นทุนในการบริหารจัดการเพิ่มมากขึ้นรวมถึงการจัดตั้งกองทุนชดเชยเมื่อเกิดความเสียหายต่อส่วนรวมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

2.2 ประเด็นเรื่องเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์ จากการศึกษาการเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของกลไกและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์แต่ละประเภท พบว่า กลไกที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยการใช้กรรมธรรม์ประกันภัยความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมภาคบังคับเป็นหลักร่วมกับการจัดตั้งกองทุนบำบัดและชดเชยความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม

การทำกรรมธรรม์ประกันภัยควรเป็นภาคบังคับสำหรับผู้นำเข้าหรือผู้มีส่วนร่วมในการขนส่งของเสียอันตรายในทุกขั้นตอน ผู้ประกอบการในฐานะผู้รับผิดชอบต้องจ่ายเบี้ยประกันภัยให้กับบริษัทประกันภัย จึงต้องนำต้นทุนมาประกอบการตัดสินใจ เป็นผลให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องตระหนักถึงการลดมลพิษและความเสียหายมากขึ้นเพื่อลดความเสี่ยง นอกจากนี้ ปัจจุบันกรรมธรรม์ประกันภัยที่มีอยู่จะจำกัดเฉพาะช่วงเวลาที่มีการประกันเท่านั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมอาจส่งผลต่อเนื่องยาวนาน ดังนั้นข้อดีของวิธีนี้คือ หากเกิดเหตุการณ์ความเสียหายบริษัทประกันภัยจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยชดเชยความเสียหายตามสัญญาประกันภัยให้แก่ผู้เสียหาย อย่างไรก็ตาม การทำกรรมธรรม์ประกันภัยอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอจำเป็นต้องมีกฎหมายกรรมธรรม์ประกันภัยที่มีผลบังคับใช้ร่วมด้วย

กองทุนบำนาญและชดเชยความเสียหายทางสิ่งแวดล้อม คือ การดูแลในส่วนของการบำนาญ เพื่อที่จะลดขนาดของความเสียหาย ซึ่งถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นกองทุนฯ จะสามารถจัดการกับความเสียหายได้อย่างรวดเร็วและสามารถจำกัดขอบเขตของความเสียหายได้ นอกจากนี้ กองทุนฯ สามารถชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน วิธีการบริหารงานกองทุนฯ อาจใช้รูปแบบของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบ คือ กองทุนฯ จะมีรายได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมและภาษีจากบริษัทผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ผู้นำเข้า หรือผู้ส่งออกของเสียอันตราย และภาครัฐสนับสนุนเงินทุนอีกส่วนหนึ่ง และเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นกองทุนฯ จะเข้าไปดำเนินการเพื่อจำกัดความเสียหายก่อนเพื่อให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยอย่างรวดเร็ว หลังจากนั้นกองทุนฯ มีอำนาจในการไล่เบี้ยเอาผิดคืนจากประกันภัยหรือตัวผู้รับผิดชอบในกรณีที่กรมธรรม์ประกันภัยไม่ได้คุ้มครองต่อไป

3. ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

3.1 หากประเทศไทยจะเข้าร่วมเป็นภาคีในพิธีสารบาเซล ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องให้ความสำคัญและพิจารณาเป็นพิเศษว่ามีผลดีผลเสียอย่างไร เนื่องจากกฎหมายของไทยยังขาดความชัดเจนในเรื่องของคำนิยามเรื่องของเสียอันตรายดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น นอกจากนี้ พิธีสารบาเซลยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบที่มีต่อระบบนิเวศและสุขภาพอนามัย เนื่องจากเป็นเรื่องที่ยากและต้องใช้ระยะเวลาในการพิสูจน์ ดังนั้น หากมีการฟ้องร้องต่อศาลอาจเป็นประเด็นโต้แย้งในเรื่องดังกล่าวได้

3.2 หากประเทศไทยตัดสินใจจะลงนามเป็นภาคีในพิธีสารบาเซล ผลดีประการแรกคือ ผู้ประกอบการจะคำนึงการดูแลเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงจากการรับผิดชอบและชดเชยความเสียหาย เพราะถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นจะหมายถึงต้นทุนที่เพิ่มขึ้น ประการที่สองคือ เมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นไม่ว่าโดยจงใจหรือไม่ผู้ประกอบการจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ถ้าจะลดความเสี่ยงและลดต้นทุนในระยะยาวผู้ประกอบการจำเป็นต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีที่สะอาดหรือเปลี่ยนมาใช้วัตถุดิบทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ในขณะเดียวกันผลกระทบทางด้านลบอาจเกิดขึ้นเนื่องจากผู้ประกอบการบางรายที่ขาดความตระหนักในการร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมเนื่องจากต้องการลดต้นทุนเป็นหลัก ดังนั้น ผู้ประกอบการอาจไม่แจ้งปริมาณของเสียอันตรายที่เกิดขึ้นจริงหรือลักลอบทิ้งของเสียอันตรายในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากตัวเลขสถิติการลักลอบขนหรือทิ้งของเสียอันตรายที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งบางกรณีไม่สามารถพิสูจน์หาตัวผู้กระทำผิดได้ ผู้ที่ได้รับความเสียหายนอกจากประชาชนโดยตรงแล้วภาครัฐจำเป็นต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟู บำบัดและชดเชยความเสียหายร่วมด้วย นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐของไทยที่รับผิดชอบยังขาดการบูรณาการและความชัดเจนในเรื่องของอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย และขาดระบบการจัดเก็บข้อมูลในส่วนของการผลิต นำเข้าหรือส่งออกของเสียอันตรายที่เชื่อมโยงกัน ดังนั้น หากไทยมีการลงนามเป็นภาคีในพิธีสารบาเซลก็อาจเป็นประเด็นโต้แย้งในเรื่องดังกล่าวได้ และหากประเทศไทยเป็นภาคีพิธีสารบาเซลแต่ประเทศคู่ค้าไม่ได้เป็นภาคีฯ อาจส่งผลกระทบต่อไทยต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายหากมีความเสียหายเกิดขึ้นอีกด้วย

ข้อคิดเห็นของที่ประชุม

ที่ประชุมมีข้อคิดเห็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินการศึกษาและผลการศึกษา ดังนี้

1. ที่ประชุมมีความเห็นว่าในเรื่องกลไกความรับผิด แม้จะมีความรับผิด 2 แบบ คือ Strict Liability และ Fault Base Liability ก็ตาม แต่สุดท้ายก็จะต้องมีการรับผิด ซึ่งที่ปรึกษาฯ ได้ชี้แจงว่า ความรับผิดของ

ทั้ง 2 กรณี ไม่เท่ากัน โดยความรับผิดแบบ Fault Base จะมีค่าความเสียหายมากกว่าความรับผิดแบบ Strict Liability ซึ่งที่ประชุมมีความเห็นว่า การอนุวัติตามพิธีสารบาเซลจะมีความรับผิดน้อยกว่า เนื่องจากเป็น Strict Liability โดยที่ปรีกษาฯ ได้ชี้แจงว่า ถ้าไม่ปฏิบัติตามพิธีสารบาเซลก็จะเป็นความรับผิดแบบ Fault Base มีความเสี่ยงที่รัฐบาลจะถูกฟ้องร้องหากเราไม่ปฏิบัติตาม

2. กรอบความรับผิดของผู้ประกอบการในเรื่องของพิธีสารบาเซล ปัจจุบันกฎหมายไทย เช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรม กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องมีวงเงินค้ำประกันในการดำเนินธุรกรรม ซึ่งไม่ครอบคลุม Liability ของพิธีสารบาเซล ดังนั้น ความรับผิดก็จะเป็นของผู้ประกอบการอยู่ดี ซึ่งที่ปรีกษาฯ ได้ชี้แจงว่า พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายฯ นั้นขัดกับพิธีสารบาเซล ที่ใช้ความรับผิดแบบ Strict Liability ในหลักการคือถ้าความรับผิดแบบ Fault Base เมื่อทำความผิดจะเสียเงิน แต่ความรับผิดแบบ Strict Liability อาจจะไม่ได้ทำผิด แต่ถ้าทำให้เกิดการรั่วไหลสู่สิ่งแวดล้อมก็ต้องชดใช้ค่าเสียหายในจำนวนที่น้อยกว่า และหากจะใช้พระราชบัญญัติวัตถุอันตรายฯ เป็นกฎหมายหลักเพื่ออนุวัติตามพิธีสารบาเซลก็ต้องมีการแก้ไขไม่ให้ขัดกับพิธีสารบาเซล

3. ประเด็นเรื่องกองทุน รายได้หลักของกองทุนควรมาจากค่าธรรมเนียมและภาษีที่เรียกเก็บกับผู้ที่ต้องรับผิดชอบ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการก่อกำเนิด การนำเข้า การส่งออก วัตถุอันตราย ซึ่งเป็นต้นทางของการก่อให้เกิดปัญหา ในทางปฏิบัติในช่วงแรกเมื่อตั้งกองทุนขึ้นมา รายได้ที่เรียกเก็บในช่วงต้นอาจจะไม่เพียงพอแต่ขึ้นอยู่กับจำนวนที่เรียกเก็บภาษีเป็นเท่าไร ตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา เรียกเก็บค่าธรรมเนียมและภาษีประมาณ 3-4 ปี แล้วเลิกเรียกเก็บค่าธรรมเนียมและภาษีแต่กองทุนมีรายได้หมุนเวียนใช้ได้เป็นสิบปี ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับอัตราที่จะเก็บและไม่ควรต่ำมากเกินไปเพื่อให้กองทุนสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ต้องอาศัยเงินสนับสนุนจากภาครัฐมากนัก

4. การไล่เบียดกับบริษัทประกันภัยมีข้อจำกัดตามวงเงินที่ได้ทำประกันไว้ แต่ความเสียหายอาจจะต่อเนื่องและอาจจะรับผิดชอบไม่จำกัดจำนวน ซึ่งที่ปรีกษาฯ ชี้แจงว่าในกรณีนี้ถ้ารัฐไม่จ่ายผู้สร้างความเสียหายต้องเป็นผู้จ่าย โดยผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ได้ชี้แจงว่า ในขณะที่รัฐบาลไทยยังไม่ได้รับผิดชอบเพราะประเทศไทยต้องซื้อกรมธรรม์จากต่างประเทศ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่รับประกันความเสียหายลักษณะนี้ ส่วนเรื่องของบริษัทประกันภัยทางทะเล ที่คัดลอกมาจาก Maritime Act ของประเทศอังกฤษ ซึ่งมีเฉพาะเรื่องการประกันภัยทรัพย์สินกับตัวเรือเท่านั้นยังไม่ครอบคลุมในเรื่องของสิ่งแวดล้อม และไม่มีหมวดที่พูดถึงความรับผิดของการประกันภัยในเรื่องของการขนส่งทางทะเล ดังนั้น ผู้ประกอบการการขนส่งทางเรือจึงจำเป็นต้องตั้งกองทุนรวมกัน โดยไม่เรียกว่ากรมธรรม์ประกันภัย แต่เป็นเพียงหนังสือรับรอง นอกจากนี้ในอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความรับผิดชอบทางแพ่งสำหรับความเสียหายจากมลพิษของน้ำมัน (International Convention on Civil Liability for Oil Pollution Damage : CLC) กองทุนนี้เป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องของความรับผิด ดังนั้นจะใช้ Maritime Act ในการรองรับการชดเชยความเสียหายตามพิธีสารบาเซลไม่ได้

5. ที่ปรีกษาฯ ควรเปรียบเทียบในเชิงปฏิบัติจริงเพราะที่นำเสนอมาเป็นทฤษฎีเกินไป โดยขอให้ยกตัวอย่างในมิติของทั้งการนำเข้าที่ถูกนำมาทิ้งและการส่งออกเพื่อถูกนำไปทิ้งในกรณีที่รู้และไม่รู้ เพื่อพิจารณาว่าความรับผิดต่างกันอย่างไร และเสนอแนะให้ที่ปรีกษาศึกษาพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 ด้วย

6. เนื่องจากทุกพิธีสารหรือทุกอนุสัญญา สนธิสัญญาต่างๆ จะมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ที่ปรึกษาฯ จึงควรอธิบายให้ครอบคลุมว่าพิธีสารบาเซลที่ประเทศไทยจะเข้าร่วมมีผลประโยชน์มากกว่าผลเสียเพียงใด เพื่อให้สามารถชี้แนะหรือสามารถบอกให้คนที่รับฟังเข้าใจได้ ซึ่งรวมถึงผู้ประกอบการ ประชาชน และผู้ได้รับผลกระทบต่างๆ

7. ที่ประชุมสอบถามว่าการแก้กฎหมายจะเลือกแก้เพียงพระราชบัญญัติใดพระราชบัญญัติหนึ่งได้หรือไม่ เช่น แก้เฉพาะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือพระราชบัญญัติวัตถุอันตรายได้หรือไม่ ซึ่งที่ปรึกษาฯ ได้ชี้แจงว่า การแก้ไขพระราชบัญญัติแบบบูรณาการน่าจะแก้ปัญหาได้ครอบคลุมมากกว่า โดยการบูรณาการในเรื่องเดียวกันให้ไปในทางเดียวกันเพราะกฎหมายที่มีอยู่แยกเป็นหลายฉบับ ซึ่งจะไม่สร้างปัญหาเกี่ยวกับโครงสร้างกฎหมาย

8. ที่ประชุมเสนอว่าควรพิจารณาว่าจะแก้กฎหมายเพื่อรองรับพิธีสารบาเซลหรือเพื่อยกระดับการจัดการของเสียอันตรายของประเทศไทย ซึ่งถ้าจะแก้ปัญหาคำสั่งการจัดการของเสียอันตรายก็จะครอบคลุมพิธีสารบาเซลด้วย ซึ่งที่ปรึกษาฯ ชี้แจงว่าการบูรณาการกฎหมายที่นอกเหนือจากพิธีสารบาเซลจะดำเนินการในอีกโครงการหนึ่งเนื่องจากวัตถุประสงค์ของโครงการนี้เน้นเฉพาะเรื่องพิธีสารบาเซล

9. ที่ประชุมสอบถามว่า หากประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีแล้วแต่ประเทศเพื่อนบ้านไม่เข้าร่วมเป็นภาคีความรับผิดชอบจะเป็นอย่างไร ที่ปรึกษาฯ ได้ชี้แจงว่า ในกรณีที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีแล้วและพิธีสารมีผลบังคับใช้ ก่อนที่จะพิจารณาเรื่องความเสียหายต้องพิจารณาที่อนุสัญญาบาเซลเป็นลำดับแรก เพราะเป็นพันธกรณีหลักที่จะกำหนดว่าจะดำเนินการอย่างไร พิธีสารบาเซลเป็นเพียงกลไกที่จะกำหนดผู้รับผิดชอบที่ต้องจ่ายค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย

10. ฝ่ายเลขานุการ ชี้แจงเรื่องการจัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นว่า ภายใต้โครงการนี้จะจัดขึ้นก่อนจำนวน 1 ครั้ง แต่หลังจากที่ผลการศึกษาแล้วเสร็จทางกรมควบคุมมลพิษในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะทำงานฯ ก็จะต้องทำการจัดการประชุมอีก แล้วนำเรื่องเสนอคณะอนุกรรมการอนุสัญญาบาเซลพิจารณาถ้าคณะอนุกรรมการฯ มีมติเห็นชอบ กรมฯ จะทำแผนปฏิบัติการในรายละเอียดและจะจัดให้มีการประชุมขึ้นอีก เพราะการแก้ไขกฎหมายยังมีหลายขั้นตอนก่อนที่จะเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบในหลักการต่อไป

มติที่ประชุม ที่ประชุมมีมติให้ที่ปรึกษาดำเนินการตามข้อคิดเห็นของที่ประชุม และดำเนินการจัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อไป

เลิกประชุมเวลา 16.00 น.

นางสาวธีราพร วิริวุฒิก
นางสาวนวนุช ทองแป้น
นายธีรวุฒิ เต็มศิริวัฒนกุล
ผู้จัดรายงานการประชุม

นางสุณี ปิยะพันธุ์พงศ์
ผู้ตรวจรายงานการประชุม